

VRAAGTECHNIEKEN IN DE KLAS

Pocketboek

Gorden Pope



bazalt



Colofon

Vertaling: Benescript

Bewerking: Anne-Marie Dogger-Stigter

Projectleiding: Judith Blanjaar

Vormgeving: Efex Ltd (originele uitgave), Studio Karmel (Nederlandse versie)

Drukwerk: PrintSupport4u, Meppel

Copyright © Gordon Pope, 2013

This translation of Questioning Technique Pocketbook, first published in 2013, is published by arrangement with Management Pocketbooks Limited, Laurel House, Station Approach, Alresford, Hampshire SO24 9JH, UK.

ISBN 978-94-6118-236-4

Bazalt Educatieve Uitgaven,

1^e druk 2017

© Bazalt, 2017.

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd of doorgegeven in welke vorm dan ook zonder schriftelijke toestemming van Bazalt. Voor informatie over training en coaching aansluitend bij deze uitgave kunt u terecht bij een van onderstaande organisaties:

Bazalt: (088) 5570500 | info@bazalt.nl

HCO: (070) 448 28 28 | info@hco.nl

RPCZ: (0118) 480 800 | info@rpcz.nl

Bazalt maakt deel uit van de Bazalt Groep en werkt daarin samen met partners HCO en RPCZ.

Inhoud

Pagina



Vragen stellen

7



Het vraagklimaat

23



Vragen formuleren

43



De vraag overbrengen

69



Reageren op antwoorden

97



Een betere vragensteller worden

119

Voorwoord

Leraren stellen vragen. Dat is een belangrijk onderdeel van hun vak en ze doen het vaak op gevoel. Het wordt gezien als een aangeboren vaardigheid. We stellen elke dag honderden vragen. De leraren die ik tegenkom, zijn zich terdege bewust van het effect dat goede vragen hebben op het denk- en leervermogen van hun leerlingen. Zij begrijpen de dwaling/het bedrog van *het versterken van het geheugen ten koste van hogere cognitieve vermogens*, vooral in deze tijd waarin we blootgesteld worden aan een overdosis informatie. Ze weten dat jonge mensen het meest gebaat zijn bij het ontwikkelen van een gezonde dosis scepsis en het vermogen om kritisch te denken. Vragen zijn uitermate belangrijk, niet alleen vanwege de gedachtes die ze uitlokken, maar ook doordat ze de nieuwsgierigheid aanwakkeren. Bovendien bieden ze leraren de mogelijkheid om vaardigheden en strategieën op het gebied van vragen stellen voor te doen.

Ondanks dat leraren het belang van vragen stellen erkennen, vertrouwen ze te vaak op hun intuïtie en zijn ze te impulsief. Alhoewel dit wenselijke eigenschappen zijn om je staande te kunnen houden in de dagelijkse drukte van een groep, kan het stellen van vragen veel effectiever gebeuren.

Voorwoord

Leraren zeggen vaak dat ze geen tijd hebben om vragen voor te bereiden. Ze vinden dat ook niet nodig; ze zijn er trots op dat ze 'voor de vuist weg' goede vragen kunnen stellen. Toch toont onderzoek aan dat leerlingen betere antwoorden geven, meer betrokken zijn en beter kunnen leren als we langer nadenken over onze vragen. Als we ons er meer in verdiepen, onze strategieën uitbreiden en ons vervolgens voorbereiden.

Dit boek is geschreven voor iedereen die zich bezighoudt met lesgeven, of je nu net begint of jaren ervaring hebt. Het bevat voorbeelden, strategieën, tips en technieken. Daarnaast biedt het stof tot nadenken over hoe je je eigen lespraktijk kunt ontwikkelen. Het borduurt voort op ideeën die je al eerder bent tegengekomen en laat nieuwe manieren zien waarop je naar deze oude lestechiek kunt kijken. Door de verschillende aspecten van het vragen stellen – vragen bedenken, vragen stellen en reageren op de antwoorden – van elkaar los te koppelen, biedt dit boek een schat aan ideeën die je kunt uitproberen; van simpele aanpassingen tot grootscheepse koerswijzigingen.



Vragen stellen



Het vraagklimaat



Vragen
formuleren



De vraag
overbrengen



Reageren op
antwoorden



Een betere
vragensteller
worden



Vragen stellen

Het belang van vragen



Vragen stellen is een interactief proces. Er worden daarbij zo veel functies aangesproken, dat dit logischerwijs het meest onderzochte aspect van lesgeven en leren is. Stel je eens voor dat je lesgeeft zonder vragen te stellen. Je bent dan amper in staat om het begrip van leerlingen te ontwikkelen. Zelfs als je in de veronderstelling bent dat het wel gelukt is, kun je niet controleren wat of hoeveel ze weten.

In dit hoofdstuk ontdek je verschillende doeleinden om vragen te stellen. Aan de hand daarvan kun je nagaan welk soort vragen je zelf vaak en minder vaak toepast. Als je dit weet, kun je je repertoire uitbreiden.

We kijken ook naar de verschillende manieren waarop we vragen kunnen classificeren. Er wordt vaak beweerd dat leraren vragen stellen die alleen het oppervlakkige denkniveau stimuleren. Door inzicht te krijgen in de verschillende cognitieve niveaus waarop de vragen zijn gericht, kunnen we onze vragen afstemmen op de mentale activiteit of het verstandelijke vermogen dat we willen ontwikkelen.

Waarom vragen stellen?



Er zijn heel veel redenen waarom we vragen stellen:

- Eerdere lesstof samenvatten en herhalen.
- Individuele leerlingen bij de les betrekken.
- Laten zien dat we van leerlingen verwachten dat ze actief meedoen.
- Aandacht van leerlingen vestigen op belangrijke kwesties of concepten.
- Nieuwsgierigheid opwekken.
- Vaststellen hoeveel leerlingen weten om op het juiste niveau les te geven.
- De vinger leggen op specifieke moeilijkheden.
- Leerlingen helpen te reflecteren op informatie en deze op te slaan.
- Indirect informatie vergaren, terwijl we naar een discussie luisteren.
- Leerlingen beter leren nadenken over en reageren op antwoorden van anderen.
- Denkvaardigheden ontwikkelen.
- Gesprekken stimuleren.
- Nieuwe ideeën oproepen.
- De stap maken van concreet en feitelijk naar analytisch en evaluerend.
- Leerlingen helpen om verbanden te leggen.
- Voordoen hoe ervaren lerenden naar betekenis zoeken.

Deskundige leraren weten met welk doel ze een vraag stellen.

Hoe stimuleren vragen het leren?

Leraren weten al heel lang dat leerlingen geen lege vaten zijn die worden gevuld met feiten. De theorie die bekend staat als het **constructivisme** leert ons dat leren plaatsvindt door ervaring en reflectie – door het vormen van een constructie.

Wanneer we op nieuwe informatie stuiten, vergelijken we die met wat we al weten: de ideeën en ervaringen die we eerder hebben opgedaan. Vervolgens passen we onze opvattingen aan of we verwerpen ze. We creëren onze eigen kennis. Als de nieuwe ervaring in strijd is met een eerdere ervaring, hebben we een **cognitief conflict**. In dat geval verwerken we de nieuwe informatie in onze bestaande constructies of we maken er ruimte voor vrij en vormen een nieuwe constructie.



Meer over het cognitieve conflict

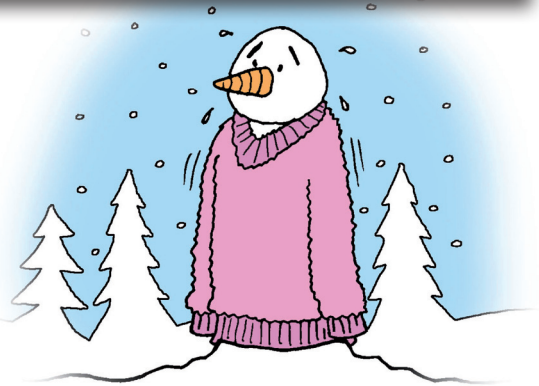


Voorbeeld

Kinderen snappen prima dat een warm voorwerp langer warm blijft wanneer je het in wol wikkelt, maar ze willen er niet aan dat een koud voorwerp langer koud blijft in wol. We verzetten ons tegen ogenschijnlijke ongerijmdheden om de wereld te kunnen begrijpen.

Vragen en gesprekken zijn zeer effectieve manieren om een cognitief conflict te creëren en zo nieuwe kennis op te bouwen. Ze zijn ook geschikt om misvattingen aan het licht te brengen die zijn ontstaan toen we ergens betekenis aan gaven.

Daarom stellen effectieve leraren vragen om het denken van leerlingen **uit te breiden** en te **monitoren**.



Wat is effectief vragen stellen?



Een effectieve manier van vragen stellen:

- Versterkt en komt terug op leerdoelen.
- Stopt niet bij een vraag, maar bevat vervolgvragen.
- Betrekt alle leerlingen bij de les.
- Laat leerlingen voor zichzelf denken.
- Stimuleert leerlingen om te speculeren en veronderstellingen te doen.
- Stimuleert leerlingen om te zoeken naar rechtvaardigingen en redeneringen.
- Stimuleert creatieve gedachtes en vernieuwende denkpatronen.
- Laat zien hoe je op hoger niveau denkt.
- Creëert een sfeer van vertrouwen waarin de meningen en ideeën van leerlingen worden gewaardeerd.
- Legt verbindingen tussen oude en nieuwe lesstof.
- Stimuleert leerlingen om naar elkaar en de leraar te luisteren en op hen te reageren.
- Zoekt naar de meningen en inzichten van leerlingen.
- Spreekt de emoties aan.
- Schept het gevoel dat er gezamenlijk geleerd wordt.

Theorieën en modellen



1. De oorspronkelijke taxonomie van Bloom

Een boek over vragen stellen is niet compleet zonder een verwijzing naar de taxonomie van onderwijsdoelen van Benjamin Bloom. Hij ontwierp het model in 1957. Het wordt nog steeds gezien als een belangrijk classificatiemodel.

In de taxonomie van Bloom worden **analyseren**, **synthetiseren** en **evalueren** beschreven als de 'hogere-orde-denkvaardigheden'. Deze denkvaardigheden leveren een wereld van verschil op als ze toegepast worden bij het vragen stellen. Over de hiërarchie van deze drie vaardigheden is niet iedereen het eens en sommigen betogen dat ze gelijkwaardig zijn. In de herziene versie (zie pagina 18 van dit boek) zijn synthetiseren en evalueren omgedraaid. In wezen gaat het hier om een theoretische discussie, aangezien ze alle drie vallen onder het 'hogere-orde-denken'.



1. De oorspronkelijke Bloom

